

A Berzsenyi-díjas Pávai Gyula halálára

(1939. január 17–2011. április 8.)

Halála mindenkit megrendített, hiszen reménnyel hozta őt orvos fia Marosvásárhelyről a debreceni kórházba, ahol nagyszerű orvosgárda küzdött érte az utolsó pillanatig. „*Szent Lajos király bídja*” az éjjeli órák váratlan pillanatában azonban leszakadt, s a miértekre a választ már nem itt a földön kell keresnünk.

Hűséges embere volt – ahogy önéletrajzi kisregényének címében önmagát meghatározta: „*A tanító bácsi*” – a magyar múltnak, még azokban az időkben is, amikor a megfélemlítés szándékával, lakásában tartott házkutatások után, a nap különböző óráiban bevitték őt oda, ahonnan nem mindenki térhetett haza. Egyenes ember maradt minden időben, szókimondó, ezért az anyagi világ örök veszteseként élte le az életét.

Szellemi ember volt feleségével együtt, héroszi dolgokra volt képes: tanításban, írásban, újságszerkesztésben, színjátékmozgalom vezetőjeként, múlt-örzésében, szavak nélküli magyarságában.

Nem vallotta magát aradinak, jóllehet a város valamennyi épületét, irodalmi emléket, történelmi eseményét mélyen ismerte. Ficzay Dénes örökét folytatta. Amint a rendszerváltozás után lehetősége nyílt, újra megszervezte az Aradi Kölcsey Egyesületet (amely a történelmi Magyarország első Kölcsey-egyesülete volt), megindította annak „Fecskés-könyvek” sorozatát, amelyből 20 kötet látott napvilágot. Nem volt ez egyszerű dolog, a kiadás költségeinek előteremtéséhez olykor saját (kevéске) anyagi forrását is fel kellett használnia. (Haragszik is érte most bizonyára odaát, hogy ezt leírtam, mert ilyen dolgokban szemérmes ember volt nagyon.) Fecskés-köteteinek egy része olyan forrásai az aradi múltnak, amelyek nélküle elvesztek, megsemmisültek volna.

Hogy a Kölcsey Egyesület népszerűsítő hatását kifejttesse, művelődéstörténeti sorozatához magyarországi előadók sorát (is) vendégül látta kis panellakásában: Lázár Ervint, Agh Istvánt, Fecske András művészeti író, Czigány Györgyöt, Cs. Varga Istvánt és Szelestei Nagy László irodalomtörténészeket ... és folytathatnánk a sort, ki mindenki élvezhette a „jó háziasszony” és férje vendégszeretetét. Tanári pályája befejezésével engedhetett az írás gyönyörűségének. Kötetei fájdalmas emlékezetet hagynak az olvasóban a szociográfiai igényt sem nélkülöző, szegény pályakezdő tanítói sorsok megidézésével („Tanító bácsi”, „Tanár néni”).

A Berzsenyi-díjnak nagyon örült. Megtiszteltetés volt számára, hogy az anyországiak egy része megismerte és elismerte munkáját.

Utóbbi három évben Marosvásárhelyre költözött, hogy unokái és fia közelében lehessen, de írásait továbbra is az aradi, temesvári lapokban olvashatták a művelődéstörténetet, irodalmat szeretők. Halála előtt lett volna éppen új könyvének bemutatója. Színtelenebb lett a partiumi világ nélküle, mint ahogy elárultabbak a „Mesélő aradi házak”, az „Aradi híres emberek”, a környékbeli temetők.

Emberi tisztességét jó volt megismerni! Nyugodj békében, Gyula!